

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 39.

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Hleskestad

Emne: Høytidsmat ved familiefesta

Bygdelag:

Oppskr. av: B. Flom

Gard:

(adresse): Hleskestad

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

A. Forfatter.

SVAR

1. Det har frå gammal tid vore skikk at grannakerer, slektningar og vener har bore sengemat til barselkone. Erno held stikken seg, men er noko beriga, og såleis ikkje slik som han var. Forstadenfor sengemat nyttar ein no gjerne ei gave til mor eller barnet av eit eller anna slag, eller ein blom.
2. Det vanlege var nok at ein gjekkleine, men det hende og at to eller fleire vart samde om å gå på same tid.
3. Nei, dei valde sjølv hva mat det skulle vera.
4. Ein kjemmer ikkje til at det var nokon viss dag eller nedkoma då dei kunne bera fram sengematen. Helst straks etter fødselen.
5. Det var nok bære ein gong at det vart bore sengemat. Men i grannlaget såg nok konene innom til barselkone av og til utan å ha noko mat eller gave med.
6. Kvar bar fram den maten som dei sjølv kom på å laga. Gjærne ein god middagsett med suppe til, eller og ein fin dessert, fine puddingar eller flotte kaker.

7. Sjå under sp. 5.
8. Maten vart boren fram i fine skåler, fat og muggar av sleintøy og glass.
9. Det vanlige namn var sengemat.
10. Som jammal var det kona i huset som sjålv gjekk med sengemalen. Det hende nok at større døtre vart sende om det høvde slik at mora ikkje kunne gå.
11. Var det lenger veg, køyrdi mannen kona fram, og han vart då traktera som herme. Elles var det ikkje vanleg at han fylgde med.
12. Ja, sendingefolket vart traktert. Dei fekk kaffe med mykje god mat til, og sume stader var det nok bade dram og heimebrygg å i eldre tider. Med dette er det no slutt. Nokon skilnad var det nok ikkje om det var gub eller gjente, men det kunne nok sume stader forvera dei som gjorde større stas av det med gulebarnet. Flek er det ikkje no.
13. Ein veit ikkje kva namn som vart brukt.
14. Sjå under sp. 12. Det hender gjerne no med ei samkoma etlepå.
15. Det var nok bære til gifte mødre, som det vart bora sengemat til. Å syna uegifte slik vurdning, er ikkje kjend. I ei bygd ikkje langt herfrå er det fortalt at mannen i huset fekk barn med lenestjenta i ~~huset~~. Kona laga sengemat og tungv mannen til å bera han fram til barselgjenta. Hu i bygda var det ikkje tjuvande med sengemat til uegifte. Ved visitats var det jamt denne merkning i Kyllgebolla: „Som vanlig ingen uekte barn“.

16. Noko sikker sid kann ikkje seljast, men litt eller kvart har det framettus i dei siste 50 åra vorte bruga slik at det er vorte nytta meir ei gåve til mor eller barn i bader, for sengerstol.
17. Almenn å gje gåve til den nyfødte var det visst ikkje. Men det hende nok at more skyldfolk til foreldra gav gåve til den nyfødte.
18. Det er slutt med sengerstolen. No er det gåver av eit eller anna slag.
- 19-20. Både før og no var og er det stort dåpskalas med fadderar, slekt og venner som gjester. Ol og dram vanka det i gamal tid. Ein prest i Fogro sa ein gong at barnet fyrst vart døypt i vatn og så i brenninn. Diverro låg det ei barning i det, men slik er det ikkje no. Dåpskalaset vart kalla "barnil".
21. Fadderar bar før og ber no og sendingar med seg dåpsdagur, gjestene ber sine gåver. Nokon viss matselst var det ikkje.
22. Kvar gav det dei fann for godt, og litt eins no.
23. Det er no som det har vore i lange tider.

B. Fødselsdag.

24. Høgliding av årsmålsdagur for born og vakter har ikkje vore almennt i eldre tider.
25. Årsmålsdagur vart no gjerne hugsa med ei liten tilstelling i heimen for huslyden. Det hender og at more slektingar og venner blikk innom og gratulerer til luttla med dagur. Etterkvart har det vorte skikk å høglida borna sin årsmålsdag kvart år. For vakter er det elles det vanlige med høgliding ved

- runde bol. Vert alderen mellom 90 og 100 år, er det gjerne ei like tilstelling kvart år.
26. Låne be kantski skyldfolk og vener, men det er blitt meir til det at gjestene kjem i bedne for å ynskja til luttke.
27. Det er sakte dei som har gøver med mudan andre ikkje har. Skyldfolk og bestevener kjem gjerne med gøver.
28. Nei ein kjemur ikkje til at det skulle vera nokon viss rett. Men grovt og godt måtte det vera.
29. Som regel er det no folande grøst med alle slag fine blautkaker, kringle, formkaker, smørbrød av beste slag og mykje anna til kaffi eller sjokolade. Låne skader vert det dekkja opp med flott midtøy.

C. Konfirmasjon.

30. Det var stor slas ved konfirmasjonen i eldre tider med allstogs god mat og gjerne både dram og öl. Skyldfolk og grammar var gjester.
31. No er det ikkje mindre slas ved konfirmasjonen enn i gamle dagar, men på ein annan måte. Spildan vert det mykje sterke drikkte.
32. Både prestn og lovaren vert gjerne bedt same stader, men elles noe skyldfolk og vener.
33. Nei, ein kan ikkje hugsa at det var vanleg med sendingar.
34. Konfirmantane får gøver av gjestene og får elles frå andre som ikkje har høve til å vera med i gjeslebotek.
36. Nokon viss rett vert det ikkje rekna med, men grøst med allstogs god mat. Gjeme særskilde linge kaker frå konditori.

D. Bryllup.

36. Festloil vart halde mid vanleg gjestebordsmat,
37. og det vart nok av og til halde einn.

38. Bryllup i fleire dagar er det ikkje nokon som
minnst no, men at det har vart på andre
dagen kan ein godt hugsast

a. Noko vist tal kan ikkje seiast. Gjестene
vart gjerne helsa velkomne med dram og
öl. Så vart dei sessa til kaffibordet,
rikt dekket med heimelaga mat som
lefsa, gorne, dravle, julebröd og anna, og
så kjøpemat som ballar, essar, vinarbröd o.m.

b. Etter heimkomma frå brüvrigsla i kyrkja
var det å gå til middagsbordet. Maten var
då ein god kjøtt med dessert av eik
eller anna slag. I eldre tider vart det
gjernu servert dram og öl. Ei tid etter
middagen var det kaffi med mat som
nemnt under a. Kveldsmaten var gjerne
ein varm rett s. d. risengryngraut,
og så elles bakverk av ymse slag.

c. Brügraüter.

d. Ein kjemmer ikkje til at det var noko
fast program. Elles er det lenge sidan
det var fleirdags bryllup

39. Sendingane kunne vera av ymse slag
som kjøt, fleisk, smör, dravle, mjölk, eller
eit vist tal særdele lefsur. Men om det
var nokon regel for kor stor sendinga
skulle vera, kjemmer ein ikkje til no.

Det var gjerne ei kapping om kven som
kunne bera største og gjevaste sendinga.

Det er fortalt om to systre her som gjerne
kvar ville vera best. Ei av dei fekk ein
ovann (kneutgüt) med lovna om godgjerdle

Sil á rökja eller kva den andre ville bera
 Det var så og så mange lifser. Þá hó
 fékk vela det, la hó í dobbelt så mange
 og vart sáleis den beste. Tenestgúlm fékk
 sí lön eller lönadan.

40. Ikkje berre smíðel, men sendinga í det
 heile máttu vera grómt pynta
41. Nei, det kjermer ein ikkje til.
42. Det vanlige namn var sending
43. Kona í húsið ber som regel fram sendinga
44. Þei som kom með sendinga, fékk traktament,
 og festin kallað þá "bryllupsafta"
45. Heimatsendinga fékk gjestene næv bryllupet var slutt.
46. Det var gjerni ein viss kona í byggða som
 stelli með dette og hó vart kallað "loftkone".
 (loftkone)
47. Nei, nó er det berre ein dag eller ein etter-
 middag og útover máttu sil neste dags-
 morgun. Ómblag for 50-60 ár síðan
48. Já, ellskvart meir av det.
49. Já, det hender og. Sumu tykkjer det er gíðt
 á verða vígðe í ei stor kystkje.
50. Bryllups gávur er nó til vanlig antan
 sylvsaker, fínau glass eller steintøj, som
 kaffi eller middagssewise o. a. Mange
 gjev pengar.
51. Nei, det er ikkje vanlig. Dreg berre festin
 í smíðu. Det er vanlig með sylv-, gull-
 diamant- járn- og steinbryllup.

6. Gravöl.

52. Skylofolk, grammar og verner vart bestur vest
 af ein manni (bennann) gjekkt rúndt með bod
 Grunda (samling av þei norasti gardane)
 haddi sí á seia plikt á fylgjja den døde til grav.

53. Vanleg ein dag, men dei moraste kom og saman andre dagen.
54. Fyrst kaffi med mat og ymse bakverk til. Middag etter heimkoma frå grava, så kaffi med finare bakverk til og kveldsmal om kvelden. Det vart nytta langbord.
55. Det kjemmer ein ikkje til.
56. Hovudmåltidet var middagen
57. Gravålet var og vert jammast halde i heimen. No hender det at det vert halde i eit bedehus.
58. Dei som budde nor syrgjehuset bar sending fram kvelden før gravferdsdagen. Andre tok ho med når dei kom til gravålet
59. Nokon sers måte er ikkje brukt, men fint pynte målte sendinga vera.
60. Sending bevarane fekk braktning.
61. Nei, ein kjemmer ikkje til nokon skilnad
62. Det går ymse segner om gravøl i gamle dagar. Mang ein gong gjekk det nok heilt villt for seg, for dram og öl vart brukt, og sumne tok til seg av det slaget, så dei kom på ein god kant. Om vinteren på godt fere kom likevel heller fort fram til gravstaden, og det hente, er det sagt, at likkista gjekk rundt i snøskavlane. Slikt har no ikkje hendt i det siste hundraår
63. Bruk av alkohol har minke jamt fram. etu, så det er no langt frå ålmennt i heimane, heller sjeldsynt må ein seia at det er. Heimebrygg til høgtiden og til slåtten er det no så å seia heilt slutt med.
64. Nei, ein må heller seia at heimebrygging og gammaldags sending tok snarare slutt ved gravøl enn til andre gjestebod

65. Det er litt ulikt bruk. Lüne byd kaffi og mat før ein går til grava, omiddag eller heimkoma med kaffi og finare kakar eller på. Dei norask er gjerne til kvelds. Andre byd på ingenting før ferda til grava, men etter heimkoma vert gjestelyden sessa til eit veldukka bord med bakverk av ymse slag
66. Alkohol vert ikkje nytta.
67. Nei, det er ^{ikkje} brukk her i bygda
68. For om lag 50 år sidan
69. Likeins for om lag 50 år sidan

F. Nye festar.

70. Ja, ein kan mest seia det. Etter folketoget, leikar og tevlingar vert det servert kaffi eller sjokolade med smørbrød og finare bakverk.
71. Ja, mest overalt i heimane vert dagen feira.
72. Nei, det er ennå noko nytt.
73. Plar gjerne vera blautkakar
74. Får silens bakverk frå bakeren utan om byda.
75. Ved skiving om dagen i blade.

21/1-1954.